

Lizzie Borden. Zinema militante queer eta lesbiko egilea

Donostiako Tabakalera izan zen otsailean zinegile estatubatuarra. Zinema independentearen erreferente feministak aitortzen ditu; arau eta teorizazioak jarraitu izan balitu, bere pelikulak bestelakoak izango ziratekeen. Dena jartzen du zalantzan Lizzie Bordenen zinematik: emakumeen arteko botere harremanak, heteroaraua, klase soziala. Hautu estetiko erradikalei buruz aritu zaigu hizketan.

“Zine eskolara joan banintz ez nituzkeen egingo egin nituen filmak”

Arantza Santesteban

@a_santesteban

ARGAZKIAK: DANI BLANCO

Dorre bikiak

“*Born in flames* pelikularen azken eszenan New Yorkeko dorre bikien suntsiketa irudikatu nuen, 1983an. Askotan galdetu didate ea eszena hura gerora gertatu zenaren iragarle ote den; garai hartan dorre bikiak botere falikoaren adierazleak ziren guretzat, eta egokia iruditu zitzaidan filmaren azken sekuentzian haien leherketa irudikatzea. Hirian egunero ikusten genituen bi falo erraldoi horiek guri begira, eta nik haien kontrako desadostasuna irudikatu nahi nuen”.

Arte plastikoetan eman zenituen lehenengo urratsak, ez da hala?

Hala da, bai. Pintore hasi nintzen artearen munduan. Unibertsitatean nengoela hasi nintzen aldizkari batean arte kritikak egiten, hango irakasle batek proposatuta. Azkar konturatu nintzen ordea, ezagutza kritikoei eta teoriak nire sormena blokeatzen zutela. Egiten nuen gauza oro alde aurretik eginda zegoela pentsatzen nuen, eta gurpil zoro batean sartzen nintzen, ez aurrera, ez atzera. Hortik ihes egiteko modua zerbait berri egitea izango zela pentsatu nuen.

Hortaz, zerotik hastea?

Bai, eta eskolarik zapaldu gabe. Garaiko artistak ezagutu nituen New Yorken bizi nintzela: Richard Serra, Sol LeWitt, Joan Jonas... Horiek guztiak zinearekin eta bestelako adierazpen artistikoekin ari ziren esperimentatzen. Horrela erabaki nuen nire sormena berpizteko egokia izan zitekeela ezagutzarik ez nuen zerbaitekin lanean hastea; zinearekin, hain

zuzen ere. Askotan esaten dut, zine akademiara joan izan banintz, ez nukeela *Born in flames* (Garretan sortua) egingo.

Oso modu librean sortzen dituzu zure pelikulak.

Bai, esan dizudan bezala, Clement Greenberg arte kritikariak aldarrikatzen zuen arteak oso arau zurrinak zituen niretzat. Nik bihotzarekin eta in-tuizioarekin lan egitea bilatzen nuen, elkarlanean eta bazterrean geratzen ziren gaiei buruz. Garai horretan, Manhattaneko erdigunean, artista guztiak elkarrekin zebiltzan eta dena egiten zen elkarlanean. Denbora asko geneukan libre eta gure sormena baldintza horietan garatzen zen.

Testuinguru horretan, feminismoaren bigarren olatuak artean eragin zuen?

Nire kasuan bai. Bi gauzak izan zuten eragina: emakumeen artea ez zen gizonezkoena bezain beste baloratzen. Gizonak maisuak ziren, emakume artistak *per-*

formance-an eta *body* artean zebiltzan nagusiki, eta bigarren mailakotzat jotzen ziren. Era berean, bigarren olatuak nire sexualitatearen inguruko galderak egitera bultzatu ninduen. Horregatik-edo, elementu bisuala eta hitzekoa nahasten zituen zinemaren alde egin nuen.

Zergatik interesatzen zaizu bazterrean dauden horien inguruko fikzioa?

Nahiz eta bisexualtzat izan nire burua, beti jakin izan dut ni baino arrisku nabarmenagoan zeudela emakume beltz eta lesbianak. Eta nik horiekin egin nahi nuen lan. Besteak beste, *Born in flames* (1983) pelikula heteropatriarkatuaren kontra altxatzen den emakume talde armatu baten fikzioa da. *Outsider*-en eta baztertzearen ideiarekin egin nahi nuen lan; izan ere, garai hartako feminismoak lesbianismoa baztertzen zuen, eta are gehiago klase baxuetako emakume beltzena. Era berean, transexualitatearen gaia agertzen da filmean, baina artean ez genuen hori izendatzeko terminorik.

Inork salatu zaitu biolentziaren apologia egiteagatik pelikula horren harira?

Tira, film horretan hainbat erresistentzia forma erretratatzeko saiatu nintzen, afixen banaketa, eztabaida taldeak, irratia programak... Era berean, pertsonaia batzuek armak erabiltzen dituzte baina inoiz ere ez pertsonen kontra. Nire ustez, pelikula aktibatzen duen galdera honakoa da: zer momentutan bultzatzen da jendea biolentzia hautatzera? Emakume horiek armak baino ez dituzte hartzen, erabili gabe, eta jada horrek biolentziaren ordena sinbolikoa eraldatzen du.

Klase ikuspegia ere garrantzitsua izan da zuretzat.

Lehen aipatu dizudan artisten taldean hutsune handia sumatzen nuen. Guztiak ginen klase ertain edo altuetatik eratorriak, eta horrekin batera, zuriak. Nik, ni bezalakoak ez zirenen kezka ezagutu eta azalarazi nahi nituen. Gizartearen egon zitezkeen emakume haserretuenekin egon nahi nuen.

"Nahiz eta bisexualtzat izan nire burua, beti jakin izan dut ni baino arrisku nabarmenagoan zeudela emakume beltz eta lesbianak. Eta nik horiekin egin nahi nuen lan".

Regrouping (1976) pelikulan emakumeen arteko batasunari buruz hitz egin zenuen. Harrigarria da zer gaurkotasun duen...

Jakina, izan ere pelikula hori gai unibertsal bati buruz ari da: nola izan talde bateko kide? Oso gai konplexua da, eta zailtasun horiek behin eta berriz agertzen dira pelikulan, bere burua etengabe auzitan jartzen duen filma delako. Azken batean, nik galderak egiten ditut nire filmetan, ondorioak atera baino. Eta horretan kezka nagusia honakoa zen: inoiz benetan iristen al gara talde bateko kide sentitzera? Izan ere, ahalegin handiak egiten ditugu emakumeek gure arteko batasuna sentitzeko, baina gerora beti dugu bakarrik gaudelako sentazioa. ■